

POLSKIE PRZYSŁOWIA

I FRAZEOLOGIZMY





Fundacja  
Edukacji Polonijnej



**POLONIJKA**  
POLONIJNA SZKOŁA  
PODSTAWOWA



Polskie  
Szkoły Internetowe



# A

## **Aby do wiosny**

Trzeba przetrwać jakiś trudny okres, a potem będzie już lepiej.

## **Albo rybki, albo akwarium**

Nie można jednocześnie mieć lub robić obu rzeczy, o których mowa.

## **Apetyt rośnie w miarę jedzenia**

Im więcej się posiada, tym więcej chce się mieć.

# B

## **Bez pracy nie ma kołaczy**

Tylko dzięki ciężkiej i wytrwałej pracy można osiągnąć sukces.

## **Być w Rzymie i papieża nie widzieć**

Nie zwiedzić, nie zobaczyć najważniejszej atrakcji w jakimś miejscu.

# C

## **Co było, a nie jest, nie pisze się w rejestr**

Nie należy żyć przeszłością. To, co było, nie jest ważne.

## **Co dwie głowy, to nie jedna**

Dwóm osobom łatwiej jest znaleźć rozwiązanie problemu niż jednej.

## **Co nas nie zabije, to nas wzmocni**

Trudne sytuacje i niepowodzenia stanowią drogę do celu, uodparniają pod względem psychicznym.

## **Co się stało, to się nie odstanie**

Nie warto zastanawiać się nad minionymi wydarzeniami, zazwyczaj niepomyślnymi, bo zaistniały już w sposób nieodwracalny.

## **Coś jest szyte grubymi nićmi**

Coś wzbudza podejrzenia, a zarazem jest nieskutecznie maskowane.

### **Coś nie jest czyimś ostatnim słowem**

Zdarzenie, o którym mowa, nie kończy danej działalności.

### **Chodzić jak paw**

Być dumnym, nadętym, napuszczonym.

### **Chodzić na rzęsach**

Bardzo się starać, zabiegać o coś.

### **Ciągnąć kogoś za język**

Pytać, badać, skłaniać kogoś do ujawnienia czegoś.

### **Chwytać kogoś za słowa**

Złośliwie interpretować czyjąś wypowiedź, dopatrywać się złych intencji w poszczególnych słowach.

### **Chwytać za pióro**

Zacząć coś pisać.

### **Chytry, szczywany lis**

Ktoś podstępny, sprytny.

### **Chylić czoła**

Okazywać komuś szacunek, uznanie, wyrażać podziw dla kogoś.

### **Czarny koń**

Nieoczekiwany zwycięzca czegoś, osoba w niespodziewany, a znaczący sposób wpływająca na rozwój wydarzeń.

### **Czuć się jak ryba w wodzie**

Czuć się gdzieś bardzo dobrze, pewnie i swobodnie.

## D

### **Darowanemu koniowi nie patrzy się w zęby**

Jeśli się coś otrzymało za darmo, zwłaszcza w prezencie, to nie należy tego krytykować, nawet jeśli prezent nie spełnia naszych oczekiwań.

### **Domek z kart**

Coś kruche, łatwego do zniszczenia albo nierealnego.

### **Do wesela się zagoi**

Coś szybko się zagoi i wkrótce zostanie zapomniane.

### **Działać na kogoś jak czerwona płachta na byka.**

Denerwować, drażnić, złościć.

### **Dzielić skórę na niedźwiedziu**

Przedwcześnie cieszyć się z planowanych, choć niepewnych korzyści, robić przedwcześnie plany niemające pokrycia w rzeczywistości.

E

### **Elegancki świat**

Ludzie dbający o swój wygląd, stroje i dobre maniery, zwykle zamożni.

### **Elektryka prąd nie tyka**

Można zaufać osobie, która zna się na wykonywaniu swojej pracy.

F

### **Figa z makiem**

Zupełnie nic.

### **Fortuna często rozumowi przeczy**

Nie ma zależności między stanem posiadania a poziomem inteligencji

### **Fortuna kołem się toczy**

Zarówno szczęście, jak i niepowodzenia nie trwają w życiu stale, jedne następują po drugich.

### **Francuski piesek**

Człowiek (także zwierzę) bardzo delikatny, grymaszący, wybredny.

G

### **Gadał dziad do obrazu, a obraz do niego ani razu**

Mówić do kogoś na darmo.

### **Gdyby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała**

Brak umiaru doprowadza do przykrych konsekwencji.

### **Głową muru nie przebijesz**

Nie warto walczyć z przeciwnościami w beznadziejnej sytuacji.

### **Grać komuś na nerwach**

Złościć kogoś, wyprowadzać z równowagi.

## H

### **Hołdować czemuś**

Być zwolennikiem czegoś.

### **Hulaj dusza, piekła nie ma**

Wszystko jest dozwolone, nie trzeba przejmować się konsekwencjami.

### **Hultajska praca wniwecz się obraca**

Niestaranna praca nie przynosi trwałych efektów.

## I

### **I w Paryżu nie zrobią z owsa ryżu**

Niektóre rzeczy są niemożliwe do zrobienia, są niewykonalne.

### **I wilk syty, i owca cała**

Rozwiązanie trudności, które niesie korzyść dla obu stron sporu.

### **Im kot starszy, tym ogon twardszy**

Niektóre cechy zyskują na wartości wraz z wiekiem.

### **Indyk myślał o niedzieli, a w sobotę łeb mu ścięli**

Najlepiej planować najbliższą przyszłość, nie wybiegając naprzód.

### **Iść po linii najmniejszego oporu**

Robić coś, nie wysilając się zbytnio, wybierać najłatwiejszy, choć nie najskuteczniejszy sposób działania.

# J

## **Jedna jaskółka wiosny nie czyni**

Jedno (zazwyczaj pozytywne) wydarzenie nie świadczy o tym, że oczekiwane zmiany już nadchodzą.

## **Jeśli wejdiesz między wrony, musisz krakać tak jak one**

Przebywanie w konkretnym środowisku często wiąże się z przejściem zwyczajów i form zachowania przyjętych w tej społeczności.

# K

## **Kamień na kamieniu nie został**

Zniszczyć coś całkowicie.

## **Kto nie ma w głowie, ten ma w nogach**

Jeśli nie ma się dobrej pamięci, często trzeba się wracać po rzeczy, o których się zapomniało.

## **Kto pod kim dołki kopie, ten sam w nie wpada**

Oprawcy zwykle sami padają ofiarą swoich działań.

## **Kto pyta, nie błądzi**

Pytając innych, unika się popełniania błędów.

## **Kaszka z mlekiem**

Coś bardzo prostego.

## **Korona z głowy nie spada komuś**

Czyn, który nie szkodzi nikomu godności.

## **Krakowskim targiem**

W taki sposób, że każda z negocjujących stron odstępuje od części swoich żądań, aby osiągnąć porozumienie.

## **Ktoś ma głowę na karku**

Osoba mądra, sprytna i potrafiąca sobie poradzić w trudnej sytuacji.

## **Ktoś nie daje sobie w kaszę dmuchać**

Ktoś, kto nie pozwala nikomu wtrącać się do swojego życia.

# L

## **Lepiej późno niż wcale**

Wykonanie czegoś po wyznaczonym czasie jest lepsze niż niewykonanie danej czynności.

## **Lepiej zapobiegać niż leczyć**

Bardziej opłaca się zapobieganie niż naprawianie błędów.

## **Lepsze jest wrogiem dobrego**

Nie ma sensu poprawiać czegoś sprawdzonego.

## **Lepszy rydz niż nic**

Warto dysponować czymkolwiek, jeśli nie można mieć tego, czego się chce.

## **Lepszy w domu groch, kapusta niż na wojnie kura tłusta**

Braku domowego ciepła nie wynagrodzą korzyści, które kuszą do wysiłku poza nim.

## **Lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu**

Patrz: lepszy rydz niż nic.

# Ł

## **Łaska pańska na pstrym koniu jeździ**

Sympatia i przychylność osób bogatych jest niestała.

# M

## **Mądry przyjmie radę, głupi nią wzgardzi**

Korzystanie z rad innych może przynieść wiele korzyści.

## **Mądrzejsze jajko od kury**

Ważny jest szacunek do wiedzy i doświadczenia osób starszych.

## **Miłość jest ślepa**

Osoba, która kocha, nie zwraca uwagi na błędy i wady ukochanej osoby.



### **Miłość miłość rodzi**

Kochaj, a będziesz kochany.

### **Mowa jest srebrem, a milczenie złotem**

Milczenie jest niekiedy lepsze niż mowa.

## N

### **Na układy nie ma rady**

Człowiek jest bezsilny wobec układów.

### **Na wołowej skórze, by tego nie spisać**

Tak dużo czegoś, że nie sposób wszystkiego wymienić.

### **Najstarsi górale nie pamiętają**

Niezwykłe, niestandardowe wydarzenie, które występuje po raz pierwszy.

### **Nauka nie poszła w las**

Zdobyta wcześniej wiedza i doświadczenie zostały przez kogoś wykorzystane.

### **Nie czas żałować róż, gdy płoną lasy**

Najpierw należy zająć się sprawami ważniejszymi, a mniej ważne odłożyć na później.

### **Nie ma gdzie szpilki wcisnąć**

Jest bardzo tłoczno, nie ma wolnego miejsca.

### **Nie ma reguły bez wyjątku**

Dla każdego ogólnie przyjętego twierdzenia można znaleźć odstępstwo, które nie potwierdza powszechnie panującego sądu.

### **Nie ma róży bez kolców**

Każde korzystne rozwiązanie ma również swoje wady.

### **Nie taki diabeł straszny jak go malują**

Coś okazuje się nie tak trudne, jak się wcześniej wydawało.

# O

## **Od rzemyczka do koniczka**

Jeśli ktoś dopuszcza się drobnych wykroczeń, w przyszłości może popełnić poważne przestępstwo.

## **Od swej jabłoni blisko jabłko pada**

Dzieci są podobne do swoich rodziców.

## **Okazja czyni złodzieja**

Możliwość nieoczekiwanego, nagłego wzbogacenia się może być pokusą do kradzieży.

## **Oko za oko, ząb za ząb**

Odpłacanie złem za zło.

# P

## **Pieczone gołąbki, same nie lecą do gąbki**

Nic nie przychodzi bez wysiłku i bez pracy.

## **Powieka nawet nie drgnęła komuś**

Osoba zupełnie obojętna wobec tego, co robi lub doświadcza.

## **Póty dzban wodę nosi, póki się ucho nie urwie**

Tylko do czasu coś się komuś udaje.

# R

## **Raz na wozie raz pod wozem**

Patrz: Fortuna kołem się toczy.

## **Rozbić kogoś w proch**

Zniszczyć kogoś całkowicie, unicestwić.

## **Rozchodzić się po kościach**

Sytuacja, w której poważny problem lub konflikt zakończył się bez przykrych konsekwencji.

# S

## **Sam nie zje i drugiemu nie da**

Ktoś nie pozwala drugiemu z czegoś skorzystać, mimo że sam tego nie używa.

## **Słuchać uchem, a nie brzuchem**

Należy uważnie słuchać, by nie przeinaczać usłyszanych słów.

## **Szukać igły w stogu siana**

Szukać czegoś lub kogoś w wielkiej masie, z niewielkimi szansami na znalezienie.

# T

## **Tak krawiec kraje, jak mu materii staje**

Trzeba dostosować wymagania do możliwości.

## **Ten się śmieje, kto się śmieje ostatni**

Nie należy przedwcześnie cieszyć się z własnego sukcesu, ponieważ może być on nietrwały.

## **Tonący brzytwy się chwyta**

Człowiek w trudnej sytuacji próbuje różnych rozwiązań.

## **Trafiła kosa na kamień**

Osoba, która stosowała ostre metody, trafiła na kogoś równego sobie.

## **Trafiło się ślepej kurze ziarno**

Przypadkowo udało się komuś coś zrobić lub uzyskać.

## **Twardy orzech do zgryzienia**

Problem lub sprawa trudna do rozwiązania.

# U

## **Uderz w stół, a nożyce się odezwą**

Osoba reaguje, mimo że nie została bezpośrednio wskazana.

## **Upiec dwie pieczenie na jednym ogniu**

Załatwić dwie sprawy jednocześnie.

# W

## **W przyrodzie nic nie ginie**

Powiedzenie to używane jest jako rodzaj pocieszenia, że to, co znikło, znajdzie się, bo gdzieś przecież musi być.

## **Włos komuś z głowy nie spadnie**

Ktoś będzie całkowicie bezpieczny i nic złego mu się nie stanie.

## **Wyłożyć kawę na ławę**

Wy tłumaczyć coś komuś w sposób jasny i zrozumiały; powiedzieć coś otwarcie, bez niedomówień.

## **Wy pływać na szerokie wody**

Zdobywać rozgłos, robić karierę.

# Z

## **Z tej mąki chleba nie będzie**

Osoba, o której mowa, zawiedzie lub nie spełni związanych z nią nadziei i oczekiwań.

## **Znać coś jak własną kieszeń**

Znać coś bardzo dobrze.

## **Zwiesić nos na kwintę**

Stracić humor, posmutnieć.

# Ż

## **Życie nie umierać**

Wyrażenie zadowolenia z życia; jest tak dobrze, że nie może być lepiej.

## **Życie jak pies z kotem**

Życie w ciągłej niezgodzie.

## **Żywe srebro**

Ktoś bardzo ruchliwy, energiczny.